

V Bruseli 28. septembra 2023
(OR. en)

13520/23

ENER 515
ECOFIN 936

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od:	Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie
Dátum doručenia:	28. septembra 2023
Komu:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generálna tajomníčka Rady Európskej únie
Č. dok. Kom.:	COM(2023) 547 final
Predmet:	SPRÁVA KOMISIE RADE o hlavných zisteniach preskúmania nariadenia Rady (EÚ) 2022/2576 z 19. decembra 2022 vzhľadom na všeobecnú situáciu v oblasti dodávok plynu do Únie

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2023) 547 final.

Príloha: COM(2023) 547 final

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 28. 9. 2023
COM(2023) 547 final

SPRÁVA KOMISIE RADE

**o hlavných zisteniach preskúmania nariadenia Rady (EÚ) 2022/2576 z 19. decembra
2022 vzhľadom na všeobecnú situáciu v oblasti dodávok plynu do Únie**

ZHRNUTIE

Lepšia koordinácia nákupu plynu (kapitola II)

Na základe nariadenia Komisia s pomocou poskytovateľa služieb navrhla a spustila mechanizmus spoločného nákupu s názvom **AggregateEU**, ktorý k 14. júlu 2023 priniesol tieto výsledky:

	Prvé kolo apríl/máj 2023	Druhé kolo jún/júl 2023	Kumulatívne výsledky
<i>Stav</i>	<i>Uzavretý</i>	<i>Uzavretý</i>	<i>[Prebieha]</i>
Prihlásenia (celkom)	120	154	–
Agregovaný dopyt	11,6 miliardy metrov kubických (m ³)	15,9 mld. m ³	27,5 mld. m ³
Ponuky dodávok	18,7 mld. m ³	15,2 mld. m ³	33,9 mld. m ³
Uspokojený dopyt	10,9 mld. m ³	12 mld. m ³	22,9 mld. m ³

Komisia takisto na základe nariadenia vykonala sprievodné opatrenia, a to aj v oblasti transparentnosti a výmeny informácií, správy energetickej platformy EÚ a povinného používania mechanizmu AggregateEU.

Komisia sa domnieva, že energetická platforma EÚ prispela k úsiliu Únie o diverzifikáciu a k naplňaniu zásobníkov pred vykurovacou sezónou 2023 – 2024. Mechanizmus AggregateEU poskytol európskym kupujúcim ďalšiu príležitosť obstarávať si plyn od spoľahlivých dodávateľov za konkurenčné ceny, transparentnosť trhu v oblasti dopytu a ponuky a zároveň prispel k znižovaniu volatility trhov.

Skutočnosť, že celkové objemy agregované počas prvých dvoch kôl boli samy o sebe dvojnásobné v porovnaní s povinným agregovaným dopytom, ukázala, že účastníci trhu považujú mechanizmus spoločného nákupu za veľmi užitočný v kontexte krízy.

Opatrenia na zlepšenie využívania zariadení LNG, zásobníkov plynu a plynovodov (kapitola II – oddiel 3)

Súčasťou nariadenia sú ustanovenia na zlepšenie transparentnosti a uľahčenie sekundárneho obchodu s kapacitami LNG a zásobníkov plynu, čo umožňuje efektívne využívanie zariadení LNG a zásobníkov, ako aj plynovodov (napr. v dôsledku preťaženia). Zvýšená transparentnosť umožnila komplexnejší prehľad o trhoch s LNG a zásobníkmi v EÚ, ako aj efektívnejšie využívanie týchto infraštruktúr.

Opatrenia na predchádzanie nadmerným cenám plynu a nadmernej vnútrodennej volatilitate na trhoch s energetickými derivátmi (kapitola III)

Pokiaľ ide o obchodovanie, súčasťou nariadenia je opatrenie na riadenie nadmernej

volatility na trhoch s derivátmi plynu a elektriny pri súčasnom zachovaní cenotvorných procesov. Dočasné cenové rozpätie pri prudkom vnútrodennom náraste cien, teda mechanizmus na riadenie volatility zameraný na predchádzanie nadmernej volatility cien a zamedzenie prudkého nárastu cien na trhu s energetickými derivátmi, chráni energetických prevádzkovateľov EÚ pred veľkými vnútrodennými nárastmi cien a zo strednodobého hľadiska im pomáha zabezpečiť si dodávky energie.

Vývoj na trhu od prijatia tohto mechanizmu nevyžadoval jeho použitie na zabránenie prudkým nárastom cien. V tomto kontexte treba trhy s energetickými komoditami naďalej monitorovať s cieľom určiť, či je vzhľadom na existenciu neistôt na uvedených trhoch v dôsledku energetickej krízy a takisto vzhľadom na napätú situáciu na globálnych trhoch, ktorá sa prejavila v lete 2023, potrebné dočasné predĺženie mechanizmov na riadenie vnútrodennej volatility.

Opatrenia v prípade stavu núdze v oblasti dodávok plynu (kapitola IV)

Nariadenie je dočasným doplnením nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu¹, predovšetkým tým, že sa v ňom stanovuje automatické uplatňovanie mechanizmu solidarity v prípade neexistencie dvojstranných dohôd, ako aj rozšírenie mechanizmu solidarity na skvapalnený zemný plyn (LNG) a objemy plynu kritické pre bezpečnosť dodávok elektriny. Okrem toho sa doplnilo ustanovenie na uľahčenie zníženia dopytu zo strany chránených odberateľov, ako aj ustanovenie na zabezpečenie cezhraničných tokov.

Komisia v decembri 2022 uskutočnila s členskými štátmi EÚ a Európskou sieťou prevádzkovateľov prepravných sietí pre plyn skúšku spoločného poskytovania solidarity, v rámci ktorej vyskúšala pravidlá a postupy pre núdzové situácie, ako aj mechanizmus solidarity.

Komisia dospela k záveru, že koncepty stanovené v tejto kapitole sa v kontexte zmierňovania plynovej krízy a v súvislosti s prebiehajúcim alebo budúcim úsilím o znížovanie dopytu ukázali ako užitočné.

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1938 z 25. októbra 2017 o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávok plynu a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 994/2010.

Úvod

Európska únia (EÚ) prijala v reakcii na narušenie globálneho trhu s energiou spôsobené inváziou Ruska na Ukrajinu plán REPowerEU na šetrenie energie, výrobu čistej energie a diverzifikáciu svojich zdrojov energie s cieľom zvýšiť strategickú odolnosť Európy a znížiť jej závislosť od dovozu ruského plynu.

V apríli 2022 Komisia na podnet Európskej rady spustila v rámci plánu REPowerEU energetickú platformu EÚ s tromi cieľmi: 1. agregácia dopytu a spoločný nákup plynu; 2. čo najefektívnejšie využívanie existujúcej infraštruktúry. 3. medzinárodný dosah.

Od začiatku vojny sa situácia na trhu s plynom postupne zhoršuje. Využívanie dodávok plynu do Európy ako zbrane zo strany Ruska viedlo k napätiu na trhu a k dramatickému zvýšeniu cien plynu. Veľkoobchodná cena v roku 2022 bola oproti úrovni pred krízou v priemere viac než päťkrát vyššia, pričom na vrchole krízy v lete 2022 dokonca prekročila 300 EUR/MWh².

Rada preto 19. decembra 2022 prijala núdzové nariadenie Rady (EÚ) 2022/2576 s cieľom posilniť solidaritu lepšou koordináciou nákupu plynu, spoľahlivými referenčnými cenami a cezhraničnou výmenou plynu (ďalej len „nariadenie“).

Toto nariadenie poskytuje dočasný právny základ pre:

- lepšiu koordináciu nákupu plynu (kapitola II),
- opatrenia na predchádzanie nadmerným cenám plynu a nadmernej vnútrodennej volatility na trhoch s energetickými derivátmi (kapitola III),
- opatrenia v prípade stavu núdze v oblasti dodávok plynu (kapitola IV).

V článku 30 nariadenia sa uvádza, že „Komisia do 1. októbra 2023 vykoná preskúmanie tohto nariadenia vzhľadom na všeobecnú situáciu s dodávkami plynu do Únie a predloží Rade správu o hlavných zisteniach uvedeného preskúmania. Na základe uvedenej správy môže Komisia navrhnúť predĺženie platnosti tohto nariadenia.“

V tejto správe sa v súlade s uvedeným opisuje, ako Komisia vykonáva nariadenie, a poskytuje sa prehľad hlavných zistení a vyplývajúcich záverov v súvislosti s ustanoveniami nariadenia.

² Platí to pre futures TTF (Title Transfer Facility) (s najbližším mesiacom dodávky), ako aj pre spotový TTF (na dennom trhu).

PRESKÚMANIE KAPITOLY II (LEPŠIA KOORDINÁCIA NÁKUPU PLYNU)

Komisia vykonáva koordináciu nákupu plynu i) zriadením mechanizmu na nahlasovanie zmlúv a verejných súťaží týkajúcich sa zemného plynu s cieľom zvýšiť transparentnosť trhov s plynom a ii) organizáciou agregácie dopytu, verejných súťaží, uspokojovaním dopytu a zriadením mechanizmu spoločného nákupu plynu (ďalej len „mechanizmus spoločného nákupu“). Komisia v správe predstavuje výsledky a údaje dostupné k 14. júlu 2023, ktoré sa vzťahujú na verejné súťaže a zmluvy nahlásené do uvedeného dátumu, ako aj výsledky prvých dvoch kôl agregácie dopytu a verejných súťaží v rámci mechanizmu spoločného nákupu organizovaných s podporou mechanizmu AggregateEU³.

Koordinácia agregácie dopytu po plyne a verejných súťaží bude pokračovať až do uplynutia účinnosti nariadenia.

Preskúmanie oddielu 1 – Koordinácia nákupu plynu v Únii (články 3 a 4)

1. Transparentnosť a výmena informácií (článok 3 nariadenia)

Energetická kríza odhalila závislosť EÚ od fosílnych palív z Ruska a škodlivý vplyv nedostatku koordinovaných opatrení členských štátov EÚ čeliacich tomu, že Rusko využíva dodávky plynu ako zbraň, čo viedlo k vysokým cenám a kríze v oblasti bezpečnosti dodávok. Lepšia koordinácia nákupu plynu od externých dodávateľov sa považovala za kľúčovú pre zníženie závislosti EÚ od dodávok ruského zemného plynu a zníženie cien. Článok 3 nariadenia⁴ je preto zameraný na zabezpečenie lepšej koordinácie nákupu plynu v EÚ a energetickej solidarity medzi členskými štátmi EÚ. Malo by sa to dosiahnuť tak, že Komisii sa poskytne prehľad nadchádzajúcich verejných súťaží alebo zmlúv týkajúcich sa predaja a nákupu plynu. Plynárenské podniky alebo podniky, ktoré využívajú plyn, musia na tento účel posielat' Komisii oznámenia o všetkých nadchádzajúcich verejných súťažiach alebo zmluvách, ktorých objem presahuje 5 TWh/rok.

Ak sa Komisia podľa článku 3 ods. 2 nariadenia domnieva, že je v súvislosti s verejnými súťažami alebo zmluvami potrebná ďalšia koordinácia (napr. ak verejné súťaže alebo zmluvy môžu mať negatívny vplyv na fungovanie trhu, bezpečnosť dodávok alebo solidaritu, alebo by koordinácia mohla mať prínos pre mechanizmus spoločného nákupu), môže po informovaní *ad hoc* riadiaceho výboru energetickej platformy EÚ vydať pre takéto podniky odporúčania.

³ AggregateEU je mechanizmus agregácie dopytu a spoločného nákupu, ktorý v súlade s nariadením Rady 2022/2576 prevádzkuje Prisma, poskytovateľ služieb v rámci energetickej platformy EÚ.

⁴ V článku 3 sa stanovuje: „1. Plynárenské podniky alebo podniky, ktoré spotrebúvajú plyn, so sídlom v Únii alebo orgány členských štátov, ktoré majú v úmysle vyhlásiť verejnú súťaž na nákup plynu alebo začať rokovania s výrobcami alebo dodávateľmi zemného plynu z tretích krajín o nákupe plynu v objeme viac ako 5 TWh/rok, informujú výlučne na účely lepšej koordinácie Komisiu a v prípade potreby členský štát, v ktorom sú tieto podniky usadené, o uzavretí zmluvy o dodávke plynu alebo memoranda o porozumení alebo o vyhlásení verejnej súťaže na nákup plynu“.

Štatistiky týkajúce sa oznámení a odporúčaní podľa článku 3

K 14. júlu 2023	Počet	Objem dodávok v roku 2023 [v terawatthodinách (TWh)]	Objem dodávok v roku 2024 (v TWh)	Objem dodávok v roku 2025 (v TWh)
Doručené oznámenia, vedúce k:	22	89,2	189,6	197,9
vydané odporúčania	2	11,05	25,5	25,5
nie je potrebné žiadne odporúčanie	20	78,15	164,1	172,4
čaká sa na posúdenie	0	0	0	0

Na bezpečné predkladanie oznámení podľa článku 3 nariadenia Komisia zriadila viaceré rovnako prijateľné a zabezpečené kanály. Bolo tak možné riešiť obavy podnikov týkajúce sa bezpečnosti a dôvernosti a členským štátom EÚ poskytnúť informácie v súlade s požiadavkami na dôvernosť.

Hlavné zistenia: Komisia sa celkovo domnieva, že vykonávanie článku 3 viedlo k väčšej transparentnosti plánovaných verejných súťaží a zmlúv týkajúcich sa predaja a nákupu plynu, keďže Komisia na jeho základe získala lepši prehľad o nadchádzajúcich verejných súťažiach.

Jediné oznámenia, ktoré viedli k vydaniu odporúčaní podľa článku 3 nariadenia, boli oznámenia podnikov, ktoré plánovali začať verejnú súťaž. Pri vykonávaní nariadenia sa vyskytli viaceré výzvy: určité obchodné dohody boli oznámené až *ex post*, pričom podniky neboli ochotné sprístupňovať obchodne citlivé informácie. Časti odvetvia takisto spochybnili výklad nariadenia, najmä v súvislosti s načasovaním oznámení počas prebiehajúcich rokovanií.

Komisia nedokáže presne posúdiť, koľko oznámení nebolo predložených napriek tomu, že sa na nich vzťahovali požiadavky uvedené v článku 3, keďže prístup k súborom údajov týkajúcim sa podpísaných obchodných dohôd je buď obmedzený, alebo neúplný.

Záver: Zásada povinnosti oznamovať verejné súťaže alebo zmluvy týkajúce sa predaja a nákupu plynu sa stala novým spôsobom, ako zvýšiť transparentnosť a predchádzať navyšovaniu cien. Ukázalo sa, že oznamovanie zmlúv je problematickejšie, keďže fáza pred uzatvorením zmluvy je pre podniky veľmi citlivá.

Zároveň sa ukázalo, že toto ustanovenie sa vykonáva ľahšie v súvislosti s oznamovaním verejných súťaží vopred, než v súvislosti s oznamovaním zmlúv. Vzhľadom na to, že mechanizmus AggregateEU sa prevádzkuje prostredníctvom verejných súťaží, sa takisto zdá, že odporúčania vydávané Komisiou sú relevantnejšie, ak sú adresované spoločnostiam, ktoré plánujú verejné súťaže, ktoré by mohli prebehnúť prostredníctvom mechanizmu AggregateEU.

Ďalším získaným poznatkom je, že rozsiahlejší prístup Komisie k širšiemu súboru údajov o podpísaných obchodných dohodách (prostredníctvom agregovaných a anonymizovaných údajov) by zase mal viesť k lepšiemu presadzovaniu povinnosti oznamovať zmluvy a verejné súťaže a dôkladnejšiemu posudzovaniu vplyvu jednotlivých verejných súťaží alebo zmlúv.

2. *Ad hoc* riadiaci výbor (článok 4 nariadenia)

Komisia zriadila rozhodnutím Komisie z 13. januára 2023 [C(2023) 407 final⁵] *ad hoc* riadiaci výbor. *Ad hoc* riadiaci výbor prijal svoj rokovací poriadok 16. februára 2023 a do 14. júla 2023 uskutočnil šesť zasadnutí.

Ad hoc riadiacemu výboru predsedá výkonný podpredseda Maroš Šefčovič a jeho členovia sú zástupcovia na vysokej úrovni vymenovaní orgánmi členských štátov. Sekretariát Energetického spoločenstva sa zúčastňuje ako pozorovateľ a zmluvné strany Energetického spoločenstva sa zúčastňujú na zasadnutiach v súvislosti so záležitosťami spoločného záujmu na základe pozvania.

Ad hoc riadiaci výbor bol zriadený, aby uľahčil koordináciu mechanizmu spoločného nákupu, najmä agregáciu dopytu. Zároveň musí Komisia s *ad hoc* riadiacim výborom konzultovať návrhy svojich odporúčaní na základe článku 3 ods. 2 a informovať ho o účinku účasti dotknutých podnikov na mechanizme spoločného nákupu.

Hlavné zistenia: Komisia sa domnieva, že *ad hoc* riadiaci výbor v plnom rozsahu splnil svoju úlohu uľahčiť koordináciu mechanizmu spoločného nákupu na vnútroštátnej úrovni vrátane agregácie dopytu. Členovia a pozorovatelia *ad hoc* riadiaceho výboru zohrávali zásadnú úlohu pri udržaní silnej a nepretržitej politickej podpory energetickej platformy EÚ, podporovaní mechanizmu spoločného nákupu a poskytovaní informácií svojim príslušným vnútroštátnym inštitúciám a dotknutým podnikom. Vnútroštátne okružle stoly zorganizované členmi *ad hoc* riadiaceho výboru boli zásadné pre mobilizáciu strany dopytu a koordináciu účasti priemyselných odvetví náročných na spotrebu plynu a energie. Spoločne s vnútroštátnymi finančnými inštitúciami (národnými podpornými bankami a agentúrami pre vývozné úvery) sa takisto aktívne zapájali do skúmania spôsobov, ako získať a zabezpečiť záruky v prípade kupujúcich, ktorí nemajú dostatočnú úverovú bonitu.

Členovia a pozorovatelia *ad hoc* riadiaceho výboru pravidelne diskutovali o všetkých kľúčových aspektoch energetickej platformy EÚ, vymieňali si najlepšie postupy a poskytovali cennú spätnú väzbu v súvislosti so záležitosťami týkajúcimi sa vykonávania mechanizmu spoločného nákupu. Členské štáty EÚ diskutovali aj o uplatňovaní nariadenia, najmä povinnej agregácie dopytu.

S členmi *ad hoc* riadiaceho výboru prebiehali aj konzultácie v súvislosti s návrhmi odporúčaní vydaných na základe článku 3 nariadenia (viac informácií sa nachádza v predchádzajúcom oddiele). Doručená spätná väzba však bola pomerne obmedzená a vzťahovala sa len na obmedzený počet odporúčaní.

Záver: Činnosť *ad hoc* riadiaceho výboru bola zásadná pre úspešné vykonávanie mechanizmu spoločného nákupu. Zaistila silnejšiu akceptáciu členskými štátmi EÚ a širokú účasť daného odvetvia.

⁵ Rozhodnutie Komisie je k dispozícii na adrese: [EUR-Lex – 32023D0208\(02\) – SK – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Preskúmanie oddielu 2 – Agregácia dopytu a spoločný nákup (články 5 až 11 nariadenia)

3. Agregácia dopytu a spoločný nákup (články 5 až 8 nariadenia)

i) Mechanizmus AggregateEU: výber poskytovateľa služieb

Komisia navrhla a zaviedla mechanizmus spoločného nákupu s pomocou spoločnosti PRISMA European Capacity Platform GmbH, ktorá bola vybratá za poskytovateľa služieb v súlade s nariadením.

Hlavné zistenia: Komisia sa domnieva, že ustanovenia nariadenia týkajúce sa výberu a zazmluvnenia poskytovateľa služieb umožnili vymenovanie kvalifikovaného poskytovateľa služieb na navrhnutie, vývoj, prevádzku a údržbu mechanizmu AggregateEU.

Spoločnosť PRISMA na základe usmernení Komisie, ktorá vystupovala v pozícii verejného obstarávateľa, a v nepretržitej spolupráci s ňou spustila mechanizmus AggregateEU dostatočne včas na to, aby sa v rámci prípravy na vykurovaciu sezónu 2023/2024 naplnili zásobníky EÚ.

Spoločnosť PRISMA za necelé tri mesiace vyvinula a na základe využitia existujúcich spôsobilostí a nástrojov na pridelenie kapacity potrubí zaviedla v súlade s ustanoveniami špecifikácií verejného obstarávania a cieľmi nariadenia mechanizmus spoločného nákupu. V nariadení sa výslovne neuviedlo, ako sa má mechanizmus spoločného nákupu vykonávať, ale Komisia a spoločnosť PRISMA sa dosiaľ postarali o tieto aspekty:

- Na základe návrhu Komisie a jej usmernení zriadili mechanizmus AggregateEU.
- V súlade s odvetvovými normami zaregistrovali účastníkov na platforme spoločnosti PRISMA a v súlade s kritériami vylúčenia stanovenými v článkoch 8 a 9 nariadenia spracovali prihlášky do mechanizmu AggregateEU. K 14. júlu 2023 bolo v rámci mechanizmu AggregateEU zaregistrovaných viac ako 150 spoločností.
- Zorganizovali kolá agregácie dopytu, v rámci ktorých mohli podniky podrobne stanoviť svoj dopyt vrátane všetkých požadovaných informácií týkajúcich sa objemov, načasovania a dodacích miest – pozri tabuľku v bode iii (Mechanizmus AggregateEU: prvé výsledky).
- Zozbierali predložené ponuky predávajúcich a spárovali najviac konkurencieschopné ponuky s agregovaným dopytom, pričom v prípade nedostatočných dodávok pridelili ponuky pomerne – pozri tabuľku v bode iii (Mechanizmus AggregateEU: prvé výsledky).
- Zozbierali informácie o stave rokovania a zmluvách v súvislosti so spárovanými pozíciami uzatvorených medzi kupujúcimi a predávajúcimi.

V záujme zosúladenia prevádzky mechanizmu AggregateEU s obchodnými postupmi a normami a zabezpečenia jeho širokého prijatia odvetvím bol mechanizmus vyvinutý v úzkej spolupráci s daným odvetvím a zainteresovanými stranami zastúpenými v poradnej skupine pre odvetvie. Táto neformálna expertná skupina, ktorú tvorí 27 podnikov EÚ a 11 pozorovateľov so skúsenosťami s obchodovaním s plynom na globálnych trhoch, predstavovala hlavné fórum pre účasť odvetvia a ukázala sa ako veľmi užitočná pri vnášaní

pohľadu odvetvia do diskusií o službách, ktoré sa majú vyvinúť v rámci mechanizmu AggregateEU.

Účasť spoločnosti PRISMA, ktorá riadi jednu z popredných európskych platforiem na obchodovanie s kapacitami plynu, zohrávala významnú úlohu pri zabezpečovaní dôveryhodnosti mechanizmu spoločného nákupu a získavaní dôvery aktérov odvetvia v rámci procesu, najmä pokiaľ ide o ochranu obchodných tajomstiev.

Záver: Podpora poskytovateľa služieb bola zásadná pre úspešné zavedenie mechanizmu spoločného nákupu zo strany Komisie v primeranom časovom rámci.

V súvislosti s vykonávaním služby z hľadiska nariadenia by však dávalo väčší zmysel, ak by sa v jeho ustanoveniach týkajúcich sa kritérií výberu dal namiesto technických požiadaviek na IT nástroj väčší dôraz na opis služieb.

ii) Návrh mechanizmu AggregateEU

Hlavným cieľom návrhu mechanizmu AggregateEU bolo umožniť agregáciu dopytu, organizáciu kola verejnej súťaže pre medzinárodných dodávateľov plynu a spárovanie dopytu s ponukami dodávateľov.

Komisia a poskytovateľ služieb uplatňovali mechanizmus AggregateEU organizovaním kôl verejných súťaží, pričom vždy vykonali tieto kroky:

Hlavné zistenia: Počas posudzovaného obdobia boli väčšie podniky zvyčajne ochotnejšie sa zúčastňovať na mechanizme AggregateEU v porovnaní s menšími. Do mechanizmu AggregateEU sa dosiaľ prihlásilo celkom viac než 150 podnikov rozličných veľkostí z celého dodávateľského reťazca.

Účastníci ocenili mieru flexibility poskytovaných mechanizmom AggregateEU a to, že podľa všetkého nenaruša trhové mechanizmy. Ocenili najmä druhy dostupných produktov [dodanie na vnútroštátne plynárenské uzly alebo terminály skvapalneného zemného plynu (LNG)] a mesačný profil a dátumy dodania.

Niektorí účastníci ocenili aj možnosť ponúknuť a následne stiahnuť dopyt a možnosť zúčastniť sa na rokovaniach s priradenými protistranami aj v súvislosti s inými podmienkami

než len tými, ktoré boli predložené v rámci mechanizmu AggregateEU. Iní účastníci trhu a niektoré vnútroštátne orgány na druhej strane požadovali, aby mechanizmus AggregateEU namiesto svojej súčasnej dobrovoľnej povahy umožnil záväznejší charakter dopytu kupujúcich a ponúk dodávateľov.

Po prvom kole verejnej súťaže niektorí účastníci požadovali úpravy, ktoré by lepšie vyhovovali ich modelom spotreby. Flexibilita a koncepcia regulačného rámca umožnili Komisii tieto žiadosti čiastočne vyriešiť a ďalej zlepšiť fungovanie mechanizmu AggregateEU úpravou a aktualizáciou prvkov medzi kolami verejnej súťaže. V reakcii na žiadosti niektorých účastníkov z energeticky náročných priemyselných odvetví sa napríklad najneskoršie dátumy dodania v druhom kole verejnej súťaže predĺžili na 20 mesiacov, t. j. až do marca 2025.

Absencia silného právneho základu pre nahlasovanie zmlúv účastníkmi však viedla k celkovo obmedzenej spätnej väzbe v súvislosti s uzatváranými zmluvami.

Geografické obmedzenie účasti na mechanizme AggregateEU na strane kupujúceho bolo takisto problematické pre určité veľké podniky, ktoré boli odkázané na dcérske podniky so sídlami v Spojenom kráľovstve, Švajčiarsku či v Európskom hospodárskom priestore.

Záver: Ako sa potvrdilo na základe dobrej úrovne účasti kupujúcich a predávajúcich na mechanizme spoločného nákupu a výsledkov prvých dvoch kôl, účastníci celkovo zväčša oceňovali koncepciu mechanizmu AggregateEU, služby, ktoré ponúka, ako aj schopnosť Komisie a poskytovateľa služieb reagovať na ich žiadosti. Väčšina členských štátov vyjadrila svoje uznanie aj na zasadnutí *ad hoc* riadiaceho výboru energetickej platformy EÚ a uznanie vyjadrilo aj dané odvetvie v rámci rôznych diskusií (a to aj na zasadnutiach poradnej skupiny pre odvetvie).

Správy účastníkov o výsledkoch rokovaní a fázach uzatvárania zmlúv mohli byť podrobnejšie. S najväčšou pravdepodobnosťou by to pomohlo lepšie posudzovať účinnosť a úspešnosť mechanizmu AggregateEU.

iii) Mechanizmus AggregateEU: prvé výsledky

Komisia do 14. júla 2023 otvorila dve kolá verejnej súťaže s týmito výsledkami:

	Prvé kolo apríl/máj 2023	Druhé kolo jún/júl 2023	Kumulatívne výsledky
<i>Stav</i>	<i>Uzavretý</i>	<i>Uzavretý</i>	–
Prihlásenia (celkom)	120	154	154
Agregovaný dopyt	11,6 miliardy metrov kubických (m ³)	15,9 mld. m ³	27,5 mld. m ³
Ponuky dodávok	18,7 mld. m ³	15,2 mld. m ³	33,9 mld. m ³
Uspokojený dopyt	10,9 mld. m ³	12 mld. m ³	22,9 mld. m ³

Očakáva sa, že do konca roka 2023 sa otvoria ďalšie kolá verejnej súťaže.

Hlavné zistenia: V súlade s článkom 8 nariadenia bola účasť na mechanizme spoločného nákupu prostredníctvom mechanizmu AggregateEU na strane kupujúceho dostupná pre podniky so sídlom v Únii a v zmluvných stranách Energetického spoločenstva. Účasť na strane predávajúceho bola otvorená pre všetky podniky. V prípade kupujúcich aj predávajúcich boli vylúčené podniky spojené s Ruskou federáciou alebo podniky, na ktoré sa vzťahujú reštriktívne opatrenia EÚ prijaté v súvislosti s konaním Ruska na Ukrajinu.

K 14. júlu 2023 bolo do mechanizmu AggregateEU prihlásených 154 podnikov. Tento počet zahŕňa podniky so sídlom v EÚ a podniky so sídlom v zmluvných stranách Energetického spoločenstva, najmä podniky z Ukrajiny, Moldavska a Srbska, ktoré prejavili značný záujem o mechanizmus AggregateEU a boli aktívne a výrazne zastúpené v kolách verejnej súťaže. Väčšinu podnikov predstavovali plynárenské a obchodné podniky, zastúpení však boli aj priemyselní koncoví používatelia.

Už výsledky prvých dvoch kôl verejnej súťaže, pri ktorých sa agregoval dopyt v objeme 27,5 mld. m³, presiahli úroveň povinnej agregácie dopytu stanovenú v nariadení (13,5 mld. m³).

Aktívne sa zúčastnili aj dodávatelia, ktorí v prvých dvoch kolách ponúkli 33,9 mld. m³, čo malo za následok výrazne nadmernú ponuku.

Cieľom mechanizmu spoločného nákupu bolo vytvoriť nové trhové a obchodné príležitosti pre kupujúcich a predávajúcich v Európe. V kontexte krízy to účastníkom trhu poskytlo nástroj na nachádzanie potenciálne nových protistrán a uzatváranie zmluvných vzťahov s týmito protistranami a na obstarávanie plynu za konkurencieschopných podmienok bez ohľadu na ich veľkosť a modely spotreby.

Spätnú väzbu k mechanizmu spoločného nákupu je ešte možné poskytovať. Niektoré členské štáty EÚ a niektorí účastníci trhu naznačujú, že mechanizmus spoločného nákupu prispel k posilneniu bezpečnosti dodávok a že v niekoľkých prípadoch pravdepodobne prispel k zachovaniu nízkych cien a zníženiu volatility trhu. Takisto sa zdá, že mechanizmus spoločného nákupu prispel k zvyšovaniu transparentnosti trhu (prostredníctvom ponuky a procesu určovania cien). Niektoré členské štáty a účastníci trhu EÚ však prejavili väčšiu zdržanlivosť v súvislosti s pridanou hodnotou mechanizmu.

Mechanizmus spoločného nákupu bol navrhnutý tak, aby z neho mali prínos predovšetkým priemyselné odvetvia náročné na plyn a menší koncoví používatelia, ktorým mechanizmus umožňuje zabezpečiť si dodávky plynu za konkurenčné ceny tak, že jednajú priamo s výrobcami a vývozcami pôsobiacimi na veľkoobchodnom trhu a trhu s LNG.

Niekoľko kupujúcich uviedlo, že mechanizmus spoločného nákupu prispel k zníženiu ich cien plynu v rámci existujúcich zmlúv, ktoré uzatvorili mimo mechanizmu AggregateEU. Niekoľko zmlúv bolo uzavretých aj na základe párovania uskutočneného v rámci mechanizmu AggregateEU. Táto skutočnosť je dôkazom toho, že ponuky dodávateľov v rámci mechanizmu AggregateEU boli cenovo konkurencieschopné. Niektoré priemyselné subjekty zároveň uviedli, že doručené cenové ponuky boli vyššie ako trhovú cenu alebo

rovnaké, pričom okrem zdrojov dodávok, ktoré účastníci už poznajú, neboli získané žiadne nové zdroje.

Záver: Mechanizmus AggregateEU vzbudil záujem mnohých účastníkov trhu, čo potvrdzujú agregované a ponúknuté objemy. Prvé dve kolá verejnej súťaže boli zorganizované od apríla do júla 2023, keď sa situácia na trhu v porovnaní s letom roku 2022 stabilizovala. Skutočnosť, že celkové objemy agregované počas prvých dvoch kôl boli samy o sebe v porovnaní s povinným agregovaným dopytom dvojnásobné, ukázala, že účastníci trhu považujú agregáciu dopytu po plyne v kontexte krízy za veľmi užitočnú. To naznačuje, že účastníci trhu môžu mať záujem o fungovanie podobného mechanizmu na dobrovoľnom základe.

4. Finančné aspekty (článok 8 ods. 3 nariadenia)

Komisia v súlade s článkom 8 ods. 3 nariadenia posúdila potrebu podpory likvidity vrátane záruk pre účastníkov mechanizmu AggregateEU a na zabezpečenie takejto podpory zorganizovala osvetovú činnosť. Činnosť bola zameraná na i) vymedzenie potrieb všetkých dotknutých strán a finančných produktov, ktoré by najlepšie poslúžili týmto potrebám, a ii) vytvorenie siete verejných finančných inštitúcií ochotných takéto produkty poskytovať.

Napríklad záruky vo forme štandardného akreditívu slúžia najmä potrebám menších plynárenských podnikov, ktorým umožňujú riešiť problémy súvisiace s úverovou bonitou, ako aj potrebám podnikov z energeticky náročných odvetví, ktoré nemali predchádzajúce skúsenosti s pôsobením na globálnom trhu s plynom a nemali vytvorené vzťahy s dodávateľmi. Záruky zohrávajú významnú úlohu pri zabezpečovaní toho, aby mohli všetky podniky zapojené do mechanizmu AggregateEU bez ohľadu na profil a oblasti, v ktorých pôsobia, vyťažiť z mechanizmu spoločného nákupu čo najviac.

Súčasťou osvetovej činnosti zorganizovanej na politickej a expertnej úrovni boli viaceré mnohostranné a dvojstranné stretnutia a rozhovory o špecifických témach zorganizované s európskymi finančnými inštitúciami, národnými podpornými bankami a inštitúciami a ich rôznymi združeniami, napr. Európskym združením dlhodobých investorov a Bernskou úniou, ako aj diskusie o špecifických témach na workshopoch a stretnutiach regionálnych skupín v členských štátoch EÚ.

Členovia *ad hoc* riadiaceho výboru energetickej platformy EÚ zohrali významnú úlohu tým, že pomohli Komisii posúdiť potreby záruk európskych podnikov so sídlom na ich území, ktoré boli aktívne v rámci mechanizmu AggregateEU, a pomohli pri oslovovaní vnútroštátnych finančných inštitúcií.

Zloženie siete bolo takéto:

K 14. júlu 2023	Počet	Názvy
Verejné finančné inštitúcie	8	–
Medzinárodné finančné inštitúcie	1	Európska banka pre obnovu a rozvoj ⁶
Národné podporné banky	3	BGK (Poľsko) Finnvera (Fínsko)

⁶ Zoznam krajín, v ktorých EBOR pôsobí, je k dispozícii na adrese <https://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

		<i>Instituto de Crédito Oficial</i> (Španielsko)
Agentúry pre vývozné úvery	4	<i>Eksfin</i> (Nórsko) <i>Exim Banca Românească</i> (Rumunsko) <i>Eximbanka Slovensko</i> (Slovensko) <i>SACE</i> (Taliansko)

Mechanizmus AggregateEU tak mohol poskytovať informácie o finančných produktoch dostupných pre dotknuté strany na základe posúdenia Komisie.

Hlavné zistenia: Sieť zabezpečila dobré geografické pokrytie, najmä vďaka účasti Európskej banky pre obnovu a rozvoj a Eksfin, ktoré dokázali poskytnúť záruky na zemný plyn pre podniky so sídlom v mnohých krajinách. Niektoré verejné finančné inštitúcie nedokázali poskytnúť záruky v dôsledku svojho mandátu v oblasti dekarbonizácie a/alebo navrhli vytvorenie verejnej záruky Komisie alebo Európskej investičnej banky. Niektoré inštitúcie takisto uviedli, že kupujúci prejavili nedostatočný záujem.

Záver: Bolo by užitočné zvážiť možnosti ďalšieho úsilia poskytovať prispôbenú dostupnú finančnú podporu⁷ vo forme záruk a iných nástrojov. Mohlo by to zabezpečiť aktívnejšiu účasť menších plynárenských podnikov a energeticky náročného priemyselného odvetvia na mechanizme spoločného nákupu, keďže by v rámci energetickej platformy EÚ mali byť hlavnými príjemcami.

5. Dodávky zemného plynu vylúčené zo spoločného nákupu (článok 9 nariadenia)

Komisia vykonávala článok 9 nariadenia tým, že od podnikov aktívnych v rámci mechanizmu AggregateEU požadovala, aby podpísali čestné vyhlásenie⁸ o tom, že dodržiavajú vylúčenie zemného plynu pochádzajúceho z Ruskej federácie.

Hlavné zistenia: Účastníci nastolili otázky týkajúce sa vymedzenia vlastníctva a kontroly⁹. Komisia takisto pri posudzovaní pôvodu zemného plynu spárovaného v rámci mechanizmu AggregateEU narazila na určité technické a praktické obmedzenia. Komisia a spoločnosť

⁷ Ak finančná podpora, či už vo forme záruk alebo v inej forme, predstavuje štátnu pomoc, bude podliehať kontrole štátnej pomoci na základe článkov 107 a 108 ZFEÚ.

⁸ Príslušný vzor je k dispozícii na adrese <https://aggregateeu.prima-capacity.eu/support/solutions/articles/36000429400-how-to-fill-out-the-declaration-of-honor->.

⁹ V článku 8 (Účasť na agregácii dopytu a spoločnom nákupe) sa uvádza, že:

„1. Účasť na agregácii dopytu a spoločnom nákupe je otvorená a transparentná pre všetky plynárenské podniky a podniky, ktoré spotrebúvajú plyn, so sídlom v Únii bez ohľadu na požadovaný objem.

Plynárenské podniky a podniky, ktoré spotrebúvajú plyn, sú ako dodávatelia, výrobcovia a nákupcovia vylúčení z účasti na agregácii dopytu a spoločnom nákupe, ak sú:

a) predmetom reštriktívnych opatrení Únie prijatých podľa článku 215 ZFEÚ, najmä reštriktívnych opatrení Únie prijatých vzhľadom na konanie Ruska, ktorým destabilizuje situáciu na Ukrajine, alebo vzhľadom na konanie narušujúce alebo

ohrozujúce územnú celistvosť, zvrchovanosť a nezávislosť Ukrajiny;

b) v priamom alebo nepriamom vlastníctve fyzických alebo právnických osôb, subjektov alebo orgánov, na ktoré sa vzťahujú takéto reštriktívne opatrenia Únie, alebo pod ich priamou či nepriamou kontrolou, alebo konajú v ich mene alebo podľa ich pokynov, alebo

c) v priamom alebo nepriamom vlastníctve Ruskej federácie alebo jej vlády alebo akejkoľvek ruskej fyzickej alebo právnickej osoby či subjektu alebo orgánu usadených v Rusku, alebo pod ich priamou či nepriamou kontrolou, alebo konajú v ich mene alebo podľa ich pokynov.“

PRISMA zabezpečili dodržiavanie predpisov prostredníctvom čestného vyhlásenia a prípadných doplnkových kontrol (napr. kontroly protistrán a sledovania LNG).

Záver: Komisia bude naďalej vyvíjať maximálne úsilie s cieľom kontrolovať na základe čestných vyhlásení a prípadných ďalších kontrol pôvod plynu a monitorovať vylučovanie zemného plynu z Ruskej federácie.

6. Povinné využívanie mechanizmu AggregateEU (článok 10 nariadenia)

Na základe informácií dostupných k 14. júlu 2023 sa predpokladá, že svoje povinnosti v oblasti agregácie dopytu podľa článku 10 ods. 2 nariadenia si splnilo 19 členských štátov EÚ. V prípade mnohých z týchto štátov už samotný dopyt agregovaný v prvých dvoch kolách dvojnásobne alebo ešte viac prekročil ich povinné objemy agregácie dopytu.

Hlavné zistenia: Vzhľadom na novosť mechanizmu spoločného nákupu predstavovala povinnosť agregácie dopytu dobrý spôsob mobilizácie dopytu v niektorých členských štátoch EÚ.

Niektoré členské štáty EÚ, ktoré nemajú primerané nástroje monitorovania a presadzovania dodržiavania predpisov, sa museli spoľahnúť výlučne na posúdenie Komisie, ktoré už zo svojej povahy mohlo byť len orientačné.

Záver: Povinná agregácia dopytu prispela k mobilizácii dopytu v niektorých členských štátoch EÚ. V iných členských štátoch viedol výrazný záujem o účasť na mechanizme AggregateEU k agregácii významných objemov, ktoré značne prevyšovali povinné úrovne.

Na účinné presadzovanie ustanovenia bolo pravdepodobne potrebné, aby sa členským štátom EÚ uložila jasnejšia povinnosť prijímať primerané opatrenia, ako je prijímanie záväzných nástrojov na zabezpečenie súladu s požadovanou úrovňou agregácie dopytu pri zohľadnení potreby predísť zbytočnej administratívnej záťaži, najmä na členské štáty s obmedzenou spotrebou plynu.

7. Konzorcium na nákup plynu (článok 11 nariadenia)

V článku 11 nariadenia sa stanovuje, že podniky môžu „koordinovať prvky podmienok kúpnej zmluvy“ v súlade s pravidlami v oblasti hospodárskej súťaže.

Nebolo vytvorené žiadne konzorcium na nákup plynu, pravdepodobne v dôsledku zložitosti a časových obmedzení spôsobených potrebou spustiť mechanizmus spoločného nákupu pred začiatkom vtlačného obdobia.

Komisia sa namiesto toho po konzultácii s vnútroštátnymi orgánmi a účastníkmi trhu rozhodla na uľahčenie účasti európskych podnikov na mechanizme spoločného nákupu

predložiť dva modely spolupráce, model „zástupcu v mene účastníka“¹⁰ a model „centrálneho nákupcu“¹¹.

Tieto dva modely by mohli byť užitočné najmä pre podniky, ktoré pri predkladaní dopytu nemôžu dosiahnuť prahovú hodnotu objemu, nemajú odborné znalosti s vyjednávaním zmlúv o nákupe plynu na globálnom trhu (napr. energeticky náročné priemyselné odvetvie) alebo nemajú potrebné kapacity na spätné splyňovanie skvapalneného zemného plynu (LNG) alebo kapacity zásobníkov.

K 14. júlu 2023 bolo v mechanizme AggregateEU zapísaných 16 podnikov, ktoré mali záujem poskytovať služby ako zástupca konajúci v mene účastníkov, a 11 podnikov, ktoré mali záujem poskytovať služby ako centrálny nákupca.

V nariadení sa uvádza, že „[p]renos nižších cien by bol dôležitým ukazovateľom úspechu spoločného nákupu, keďže je pre spotrebiteľov kľúčový“. Komisia preto požiadala podniky ponúkajúce služby centrálnemu nákupcu, aby svojim zákazníkom účtovali služby, ktoré ponúkajú, ale aby náklady na samotnú komoditu prenášali.

Hlavné zistenia: Článok 11 nariadenia bol vnímaný ako podporný nástroj počas krízovej situácie a pre Komisiu bol dostatočný na to, aby uľahčil proces vytvárania konzorcií (napriek tomu, že žiadne vytvorené neboli) a rozvoj iných modelov spolupráce podnikov v súlade s pravidlami EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. Spolupráca podnikov môže poskytnúť menším a neskúseným podnikom príležitosť účinnejšie a výhodnejšie vzájomne spájať svoje dopyty, získať prístup na globálne trhy s plynom, a to aj k dodávateľom LNG, a zabezpečiť dodávky za konkurencieschopné ceny. To zodpovedá obmedzenej spätnej väzbe doručenej od malého počtu priemyselných aktérov, ktorí naznačili, že tieto modely spolupráce s veľkou pravdepodobnosťou mohli zvýšiť ich účasť na mechanizme AggregateEU.

V dôsledku doterajších obmedzených skúseností však nie je možné vyvodit' všeobecné závery týkajúce sa úplného uplatňovania týchto modelov.

Záver: Komisia domnieva, že v kontexte krízy by všetky uvedené existujúce modely spolupráce mohli predstavovať funkčné možnosti. Tento názor podporili niektorí aktéri odvetvia, ktorí poukázali na skutočnosť, že tieto modely spolupráce by mohli pomôcť posilniť výhody mechanizmu spoločného nákupu. Mimo kontextu núdzovej situácie to však je normálne fungovanie európskeho trhu s plynom na základe hospodárskej súťaže, ktoré by malo určovať, či a ako by podniky chceli spolupracovať v súvislosti s nákupom plynu a v rámci obmedzení stanovených pravidlami EÚ v oblasti hospodárskej súťaže.

¹⁰ V tomto prípade by za kupujúceho konal iný podnik ako zástupca poskytujúci služby (napr. rezervácia slotu v termináli LNG).

¹¹ V tomto prípade by niekoľko kupujúcich požiadalo iný podnik, aby konal v ich mene ako kupujúci a nakúpil plyn za nich.

Preskúmanie oddielu 3 – Opatrenia na zlepšenie využívania zariadení LNG, zásobníkov plynu a plynovodov (články 12 až 14 nariadenia)

Súčasťou nariadenia sú ustanovenia na zvýšenie transparentnosti a uľahčenie sekundárneho obchodu s kapacitami LNG a zásobníkov plynu. Opatrenia na zvýšenie transparentnosti sú podobné opatreniam týkajúcim sa prepravy zemného plynu prostredníctvom plynovodov a významne prispievajú k optimalizácii používania kapacít LNG a skladovacích kapacít v EÚ.

8. Platforma na rezerváciu sekundárnej kapacity pre používateľov zariadení LNG a používateľov zásobníkov plynu (článok 12 nariadenia)

Hlavné zistenia: Platformy na rezerváciu sekundárnej kapacity boli zriadené jednotlivými prevádzkovateľmi zásobníkov a zariadení LNG a v súčasnosti sú funkčné a v prevádzke. Združenie Gas Infrastructure Europe (GIE) má zoznam odkazov na platformy na rezerváciu sekundárnej kapacity ponúkané prevádzkovateľmi prenosových sústav.

Rezervácia sekundárnej kapacity umožňuje účinnejšie pridelenie kapacít, ktoré sa nevyužívajú na primárnych trhoch. Zvýšenie transparentnosti v tejto oblasti umožňuje účastníkom trhu jednoduchšie nachádzať možnosti využívania kapacity v rámci celej infraštruktúry na trhu EÚ, najmä v prípade dovozu vysokých objemov LNG do EÚ.

Záver: Podobné ustanovenia boli zahrnuté aj do článku 10 revidovaného nariadenia o plyne [nariadenie (ES) 2009/715] (balík opatrení pre trhy s vodíkom a dekarbonizovaným plynom), ktoré Komisia navrhla v decembri 2021 a o ktorom v súčasnosti rokujú spoluzákondarcovia.

9. Platformy transparentnosti pre zariadenia LNG a zásobníky plynu (článok 13 nariadenia)

Hlavné zistenia: GIE prevádzkuje dve hlavné platformy, ktoré sa vzťahujú na všetky členské štáty EÚ, ako aj na Spojené kráľovstvo a Ukrajinu: Súhrnný inventár zásob plynu (Aggregated Gas Storage Inventory – AGSI) týkajúci sa zásob plynu a Súhrnný inventár zásob LNG (Aggregated LNG Storage Inventory – ALSI) týkajúci sa LNG.

Po nadobudnutí účinnosti nariadenia boli platformy doplnené o nové zložky vrátane informácií o ponúkaných službách a podmienkach, ktoré sa na uvedené služby uplatňujú, o zazmluvnených a dostupných uskladňovacích kapacitách a kapacitách zariadení LNG, sadzbách atď. Platformy v súčasnosti pokrývajú takmer všetky veľkoobjemové terminály LNG v EÚ (pričom na platformách chýba len päť prevádzkovateľov systémov LNG) a 98 % uskladňovacích zariadení EÚ (pričom na platformách chýbajú len traja prevádzkovatelia systémov skladovania).

Vyššia transparentnosť poskytuje lepšiu a komplexnejšiu prehľad o trhoch s kapacitami LNG a uskladňovacími kapacitami v EÚ. Jej výsledkom je aj efektívnejšie využívanie týchto infraštruktúr. Vyššia transparentnosť na trhu EÚ s LNG zároveň vytvára potenciál na prilákanie ďalších dodávateľov.

Záver: Podobné ustanovenia boli zahrnuté do článku 31 revidovaného nariadenia 2009/715 o plyne (balík opatrení pre trhy s vodíkom a dekarbonizovaným plynom), ktoré Komisia navrhla v decembri 2021 a o ktorom v súčasnosti rokujú spoluzákonodarcovia.

10. Efektívnejšie využívanie prepravných kapacít (článok 14 nariadenia)

Cieľom článku 14 nariadenia je zlepšiť využívanie prepravných kapacít z hľadiska zmien v smerovaní tokov plynu v EÚ. V existujúcich usmerneniach k postupom riadenia preťaženia sú stanovené postupy „využitia alebo straty“. Uvedené postupy sa však uplatňujú len na preťažené prepojovacie body a boli navrhnuté len na veľmi krátky alebo na veľmi dlhý čas.

V článku 14 sa počíta s uplatňovaním postupov využitia alebo straty na všetky prepojovacie body bez ohľadu na to, či sú preťažené. Existujú dve základné možnosti, ako uplatniť článok 14: i) vykonávaním nového mesačného postupu využitia alebo straty stanoveného v nariadení alebo ii) rozšírením existujúcich postupov využitia alebo straty na všetky prepojovacie body, nielen na tie preťažené.

Hlavné zistenia: Žiadny členský štát EÚ si nevybral nový mesačný postup využitia alebo straty. Namiesto toho sa členské štáty rozhodli pre postupy stanovené v usmerneniach k postupom riadenia preťaženia, ako to umožňuje nariadenie.

Záver: Vplyv uplatňovania článku 14 na prenos plynu sa bude posudzovať pomocou parametra prenosových kapacít zarezervovaných prostredníctvom postupov využitia alebo straty, a to najneskôr do konca roka 2024. Bude tak možné určiť, ako často boli postupy využitia alebo straty využívané a aké boli užitočné.

PRESKÚMANIE KAPITOLY III (OPATRENIA NA PREDCHÁDZANIE NADMERNÝM CENÁM PLYNU A NADMERNEJ VNÚTRODENNEJ VOLATILITE NA TRHOCH S ENERGETICKÝMI DERIVÁTMÍ)

Preskúmanie oddielu 1 – Solidarita v oblasti zásobovania plynom v súvislosti s dodávkami elektriny, so základnými priemyselnými odvetviami a s chránenými odberateľmi (články 15 až 22)

1. Dočasný vnútrodenný nástroj na riadenie nadmernej volatility na trhoch s energetickými derivátmi (články 15 až 17 nariadenia)

V článkoch 15 až 17 nariadenia sa od obchodných miest, na ktorých sa obchoduje s energetickými derivátmi (deriváty, ktorých podkladovým aktívom je plyn alebo elektrina), vyžaduje, aby zriadili dočasné mechanizmy riadenia vnútrodennej volatility. Cieľom tohto opatrenia je chrániť účastníkov trhu pred akútnymi úrovňami volatility na takýchto trhoch tak, že sa požaduje, aby mechanizmy zriadené obchodnými miestami bránili vysokému kolísaniu cien v rámci obchodného dňa.

V záujme zohľadnenia rozmanitosti nástrojov, s ktorými sa obchoduje, a rozličných úrovní likvidity trhov s energetickými derivátmi sa v nariadení stanovujú len základné parametre fungovania mechanizmov riadenia vnútrodennej volatility a požaduje sa, aby sa prispôbili vlastnostiam jednotlivých zmlúv a obchodných miest. V nariadení sa zároveň umožňuje, aby obchodné miesta vykonávali mechanizmy riadenia vnútrodennej volatility tým, že ich namiesto vytvárania dodatočných mechanizmov začlenia do existujúcich prerušovačov.

Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA) uverejnil 30. júna 2023 v súlade s mandátom, ktorý mu bol udelený na základe článku 17 nariadenia, správu, v ktorej zdokumentoval možné rozdiely vo vykonávaní mechanizmov riadenia vnútrodennej volatility obchodnými miestami a zhodnotil účinnosť opatrenia¹².

Hlavné zistenia: Orgán ESMA vo svojej práve uvádza, že vykonávané mechanizmy riadenia vnútrodennej volatility sú podľa všetkého vo všeobecnosti dobre nastavené, upozorňuje však, že posúdenie sa vykonalo v čase, keď neboli k dispozícii žiadne dôkazy o dlhotrvajúcich epizódach volatility, ktoré by ovplyvňovali obchodovanie s derivátmi energetických komodít. Opatrenia stanovené v článkoch 15 až 17 nariadenia sa uplatnili na 17 obchodných¹³ miest. Zistenia orgánu ESMA poukazujú na určité rozdiely v spôsoboch vykonávania mechanizmov

¹² Táto správa je k dispozícii na adrese: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-06/ESMA70-156-6509_Final_Report_Intra-day_Volatility_Management_Mechanism.pdf.

¹³ Capman AD (Belgicko), 42 Financial Services (Česko), European Energy Exchange (Nemecko – regulovaný trh, ako aj organizovaný obchodný systém), MEFF Power (Španielsko), CIMD SV SA (Španielsko), *Tradition Espana* (Španielsko), Griffin Markets Europe (Francúzsko), TPICAP EU (Francúzsko), *Tradition Paris* (Francúzsko), Grécka energetická burza (Grécko), Maďarská burza s energetickými derivátmi (Maďarsko), Marx Spectron Europe (Írsko), *Borsa Italiana* SPA – IDEM (Taliansko), ICE Endex Markets BV (Holandsko), Nasdaq Oslo ASA (Nórsko) a OMIP – *Polo Portugues* SGMR SA (Portugalsko).

riadenia vnútrodennej volatility obchodnými miestami v dôsledku vlastností jednotlivých obchodných miest a zmlúv. Rozdiely sa týkali predovšetkým:

- výberu „referenčnej ceny“, nízkej úrovne likvidity niektorých zmlúv na niektorých obchodných miestach, čo viedlo k používaniu cien iných obchodných miest ako náhrady namiesto vymedzenia referenčnej ceny,
- frekvencie obnovovania referenčnej ceny a cenových hraníc, pričom nízka likvidita viedla k dlhším intervalom medzi takýmito obnoveniami,
- šírky cenového pásma s veľkými hranicami, ktoré neboli vhodne prispôsobené nelikvidným zmluvám.

Orgán ESMA celkovo zhodnotil, že tieto rozdiely možno odôvodniť a že obchodné miesta vykonávali mechanizmy riadenia vnútrodennej volatility vhodným spôsobom. Orgán ESMA však zároveň zdôrazňuje, že mechanizmus riadenia vnútrodennej volatility nie je vhodný pre nelikvidné zmluvy, v prípade ktorých ťažkosti pri jeho vykonávaní podľa všetkého prevažujú nad potenciálnym prínosom. Orgán ESMA uvádza, že od zavedenia mechanizmov riadenia vnútrodennej volatility spustilo takéto mechanizmy len jedno obchodné miesto, pričom aj k tomu s najväčšou pravdepodobnosťou došlo v dôsledku chybných pokynov. Vzhľadom na obmedzenú volatilitu trhov s energetickými derivátmi počas tohto obdobia sa zdá, že obchodné miesta nastavili mechanizmy riadenia vnútrodennej volatility primerane.

V súvislosti s efektivitou mechanizmu orgán ESMA poznamenáva, že vzhľadom na neexistujúce dôkazy o epizódach dlhotrvajúcej volatility, ktoré by ovplyvňovali deriváty energetických komodít počas dotknutého obdobia¹⁴, má „obmedzený základ na posúdenie účinnosti mechanizmu riadenia vnútrodennej volatility, či už v súvislosti s prípadnými pozitívnymi alebo negatívnymi účinkami“. V každom prípade usudzuje, že epizódy vysokej volatility v roku 2022 súviseli skôr so záťažou, ktorá ovplyvnila základné prvky trhu s plynom a elektrinou, ako aj s využívaním dodávok zemného plynu do Európy ako zbrane zo strany Ruska, než s formou narušeného obchodu, na ktorého riešenie sú mechanizmy riadenia vnútrodennej volatility a prerušovače vo všeobecnosti navrhnuté.

Orgán ESMA napokon poznamenáva, že súlad mechanizmu riadenia vnútrodennej volatility s existujúcimi povinnosťami týkajúcimi sa prerušovačov, ako aj jeho vykonávanie niekoľkými obchodnými miestami tak, že upravili existujúce prerušovače, naznačujú, že jeho cieľ by bolo možné dosiahnuť na základe existujúcich ustanovení smernice o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID) a že na dosiahnutie cieľa nie je potrebné vytvárať druhú vrstvu prerušovačov.

Správa orgánu ESMA je založená na údajoch zozbieraných za obdobie od februára do mája 2023, ktoré sa vyznačuje poklesom volatility trhu s plynom na extrémne nízke úrovne. V lete však boli zaznamenané epizódy významnej vnútrodennej volatility na finančných trhoch s plynom, najmä na burze Title Transfer Facility, najprv na začiatku júna a následne opäť

¹⁴ Podkladové informácie boli zozbierané v rámci dvoch iterácií od februára do mája 2023.

v auguste, pričom v rámci dňa cena často kolísala o viac ako 10 % (v niekoľkých prípadoch kolísanie dosiahlo 20 % alebo viac).

Naznačuje to, že hoci sa bilancia plynu od roku 2022 výrazne zlepšila a EÚ dokázala úspešne nahradiť veľké množstvo plynu, ktoré predtým dodávalo Rusko, na trhoch s energiami stále pretrvávajú prvky nestability. Riziká, ako sú napríklad úplné a náhle ukončenie pretrvávajúceho dovozu ruského plynu, incidenty v oblasti infraštruktúry, nepriaznivé poveternostné podmienky alebo globálny výrazný nárast dopytu po plyne, môžu zneistiť trhy a potenciálne viesť k epizodám nadmerne vysokej vnútrodennej volatility. Výrazná volatilita sa môže vyskytnúť aj v dôsledku reakcií účastníkov trhu na správy o možnej nedostatočnej ponuke (aj vtedy, keď k takýmto nedostatkom nakoniec nedôjde).

Po energetickej kríze, keď nie je okamžite možné vrátiť sa k predchádzajúcemu *status quo* v oblasti dodávok energie a EÚ je závislá od dodávok LNG, je kľúčové zabezpečiť stabilitu energetických finančných trhov tým, že sa predíde nadmernej volatilita cien. V súčasnosti je neisté, či sa epizódy volatility (ktorých výskyt sa zvýšil počas leta 2023) znova objavujú aj v nadchádzajúcich mesiacoch. Orgán ESMA poznamenáva, že mal v dôsledku absencie dlhotrvajúcej volatility počas skúmaného obdobia obmedzený základ na to, aby dokázal posúdiť účinnosť mechanizmu riadenia vnútrodennej volatility z hľadiska prípadných pozitívnych alebo negatívnych účinkov.

Záver: Mechanizmus riadenia vnútrodennej volatility môže prispieť k obmedzeniu dramatického kolísania cien a usporiadať cenové modely na trhoch s vysokou volatilitou. Zároveň môže mať nepriamy účinok na trhovú disciplínu.

Orgán ESMA však nenašiel dôvody na to, aby sa z mechanizmu riadenia vnútrodennej volatility stal stály prvok právneho rámca EÚ, hoci svoje posúdenie vykonal počas obdobia bez dlhotrvajúcej volatility. Orgán ESMA usudzuje, že vhodné vykonávanie a uplatňovanie existujúcich prerušovačov podľa smernice MiFID II pri zohľadnení skúseností získaných pri používaní mechanizmu riadenia vnútrodennej volatility by mohlo viesť k dosiahnutiu cieľa obmedziť nadmernú vnútrodennú volatilitu cien bez toho, aby sa zavádzala druhá vrstva prerušovačov vo forme mechanizmu riadenia vnútrodennej volatility. Do úvahy by sa mala vziať aj nedávna politická dohoda na preskúmaní smernice MiFID/nariadenia o trhoch s finančnými nástrojmi. V niekoľkých najbližších mesiacoch môže byť pre členské štáty prospešné ďalej monitorovať trhy s energetickými komoditami a vplyv mechanizmu na riadenie vnútrodennej volatility, aby mohli zaujať informovanejší názor na potrebu dočasného predĺženia mechanizmu. Ako uviedol Európsky orgán pre cenné papiere a trhy¹⁵, z napätej situácie na trhu s plynom vyplývajú špecifické riziká a zraniteľnosti na trhoch s derivátmi, ktorých podkladovým aktívom je plyn, čo by mohlo zosilniť „*pohyby na trhu*“ a „*cenový tlak na deriváty*“. Analýza týchto rizík si „*vyžaduje ďalšiu prácu na doplnení chýbajúcich údajov a odstránení ich fragmentácie*“. Komisia bude členské štáty o práci v tejto súvislosti priebežne informovať.

¹⁵ Európsky orgán pre cenné papiere a trhy, *TRV Risk Analysis: EU natural gas derivatives markets: risks and trends* (Analýza rizík TRV: trhy EU s derivátmi zemného plynu: riziká a trendy), 12. máj 2023.

2. Odhad ceny LNG a referenčná hodnota LNG (články 18 až 22 nariadenia)

V článku 18 nariadenia sa od Agentúry pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ACER) vyžaduje, aby každý deň vypracovala a uverejnila:

- odhad ceny LNG, a to najneskôr od 13. januára 2023 a
- dennú referenčnú hodnotu LNG, a to od 31. marca 2023.

Odhad ceny LNG a referenčná hodnota LNG boli stanovené s cieľom priniesť na trh veľmi potrebnú transparentnosť. Neexistencia spoľahlivého ukazovateľa ceny, za ktorú členské štáty EÚ nakupovali LNG na medzinárodných trhoch podľa všetkého naozaj viedla k ich vzájomnej konkurencii pri zabezpečovaní dodávok plynu počas minuloročnej krízy. To mohlo následne zohrávať významnú úlohu pri vyvíjaní tlaku na zvyšovanie cien. Od začiatku sa plánovalo, že pôjde o trvalé opatrenie, ktoré sa pri najbližšej príležitosti zahrnie do nariadenia o integrite a transparentnosti veľkoobchodného trhu s energiou (REMIT), keďže sa považovalo za nevyhnutné v kontexte štrukturálnej zmeny významu LNG pre dodávky plynu do EÚ spôsobenej využívaním potrubného plynu ako zbrane zo strany Ruska. Energetická kríza v roku 2022 však ukázala naliehavú potrebu nástroja transparentnosti, ktorý by objektívne odrážal cenu, za ktorú sa náklady LNG dovážali do Európy. Opatrenie bolo v tomto kontexte zahrnuté do nariadenia, pričom sa jednoznačne uviedlo, že sa zahrnie ako trvalé opatrenie do nariadenia REMIT (čo dokazuje odôvodnenie 57 v nariadení).

Hlavné zistenia: Odhad ceny LNG od svojho zavedenia priniesol na trh vyššiu transparentnosť, a to na základe povinného objektívneho podávania správ a zohľadňovania medzinárodných cien plynu. Ceny a referenčné hodnoty zemného plynu v EÚ (burza Title Transfer Facility) sa od jeho uverejnenia postupne zosúladiť s odhadom ceny LNG. S cieľom zabezpečiť, aby tento odhad bol aj naďalej spoľahlivý a objektívny, sa na základe nariadenia udelili agentúre ACER osobitné právomoci zhromažďovať a spracúvať požadované trhové údaje. Agentúra ACER v súčasnosti pravidelne uverejňuje tieto odhady cien:

- pre severozápadnú Európu,
- pre južnú Európu a
- cenu LNG v EÚ.

Referenčná hodnota LNG túto transparentnosť ďalej posilnila poskytnutím rozpätia ceny LNG v EÚ vzhľadom na zúčtovaciu cenu na burze Title Transfer Facility s plnením o mesiac, ktorá predstavuje najpoužívanejšie futures v EÚ a je široko uznávaná ako najreprezentatívnejší indikátor cien plynu v EÚ.

Vďaka zvýšeniu transparentnosti skutočnej ceny LNG vstupujúceho do EÚ sú účastníci trhu v členských štátoch EÚ lepšie informovaní o trhových cenách a členské štáty EÚ sa môžu lepšie koordinovať pri zabezpečovaní dodávok LNG v duchu solidarity a predísť tak neprimeranému tlaku na trh.

Komisia prijala 14. marca 2023 návrh zmeny nariadenia o integrite a transparentnosti veľkoobchodného trhu s energiou (REMIT). Súčasťou návrhu je odhad ceny LNG, ako aj

referenčná hodnota LNG. Konečné prijatie a nadobudnutie účinnosti revidovaného nariadenia REMIT sa však očakáva až po uplynutí účinnosti súčasného nariadenia.

Záver: Komisia sa domnieva, že by bolo veľmi dôležité, aby sa príslušné prijaté dočasné opatrenia predĺžili a aby sa tak zachovala zvýšená transparentnosť stanovovania cien dovozu LNG a rovnaké podmienky medzi členskými štátmi EÚ v duchu solidarity a aby sa zároveň podporili členské štáty pri zabezpečovaní stabilnej ponuky na splnenie energetických potrieb EÚ. Z tohto dôvodu sú v návrhu nariadenia REMIT zahrnuté podobné trvalé opatrenia.

PRESKÚMANIE KAPITOLY IV (OPATRENIA V PRÍPADE STAVU NÚDZE V OBLASTI DODÁVOK PLYNU)

1. Štandardné pravidlá solidarity (články 23 a 26 až 28 nariadenia)

V nariadení sa s cieľom ďalej posilniť solidárne opatrenia¹⁶ v prípade závažného výpadku dodávok plynu a napraviť absenciu dvojstranných dohôd o solidarite medzi členskými štátmi EÚ stanovujú štandardné pravidlá v oblasti solidarity uplatniteľné v prípade neexistencie dvojstranných dohôd. Štandardnými pravidlami v oblasti solidarity sa povinnosť prejaviť solidaritu rozširuje na kritické objemy plynu potrebné na zabezpečenie primeranosti elektrizačnej sústavy, čím sa predchádza kríze dodávok elektriny. Prejav solidarity by sa v súčasnosti vyžadoval aj od členských štátov EÚ so zariadeniami LNG.

Štandardné pravidlá sú založené na zásade, že solidarita by sa mala prejaviť za spravodlivú náhradu, pričom maximálnu výšku náhrady tvoria:

1. cena plynu;
2. náklady na skladovanie a prepravu;
3. trovy súdneho konania v prípade členského štátu EÚ poskytujúceho plyn a
4. nepriame náklady, ktoré nie sú zohľadnené v cene plynu (napr. náhrada za znevýhodnenie odvetvia), obmedzené na 100 % ceny plynu.

Štandardnými pravidlami solidarity sa rieši aj medzera v ustanoveniach v oblasti solidarity v nariadení o bezpečnosti dodávok plynu, predovšetkým to, že žiadajúce členské štáty EÚ nemusia najskôr uprednostňovať ponuky na základe trhových opatrení. Nariadením sa takisto dočasne rozšírila ochrana solidaritou na objemy plynu kritické na zabezpečenie dodávok elektrickej energie a povinnosť solidarity sa dočasne rozšírila na členské štáty EÚ so zariadeniami LNG.

Mechanizmus solidarity sa uplatňuje len vo vážnom stave núdze, takže ho v realite nie je možné otestovať. Kapitola IV však bola simulovaná v rámci „skúšobnej prevádzky“, ako sa

¹⁶ Pôvodne stanovené v základe článku 13 nariadenia (EÚ) 2017/1938, v ktorom sa stanovujú mechanizmy „solidarity“, ktoré možno použiť ako poslednú možnosť v prípade vážnej núdze v oblasti dodávok plynu a ktoré sa upravujú dvojstrannými dohodami o solidarite medzi členskými štátmi EÚ.

opisuje v ďalšom oddiele. V máji 2023 sa okrem toho koordinačnej skupine pre plyn doručil dotazník¹⁷.

Hlavné zistenia: výsledky „skúšobnej prevádzky“

Komisia s cieľom otestovať úlohy a zodpovednosti v prípade stavu núdze v oblasti dodávok plynu v celej EÚ, ako aj otestovať ustanovenia v oblasti solidarity prijaté na základe nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu a skúmaného nariadenia vykonala v decembri 2022 s členskými štátmi EÚ, prevádzkovateľmi prepravných sietí a Európskou sieťou prevádzkovateľov prepravných sietí pre plyn (ENTSOG) spoločnú „**skúšobnú prevádzku**“.

Skúšobná prevádzka celkovo potvrdila pripravenosť členských štátov EÚ, Komisie a siete ENTSOG na núdzovú situáciu v oblasti dodávok plynu, ako aj to, že nariadenie o bezpečnosti dodávok plynu a skúmané nariadenie predstavujú primeraný rámec pre reakciu na núdzovú situáciu, najmä v prípade žiadostí o solidaritu. Bolo však identifikovaných aj niekoľko bodov, ktoré si vyžadujú nadväzujúce opatrenia:

- Počas skúšobnej prevádzky sa dospelo k záveru, že ustanovenia v oblasti solidarity sú nevyhnutné pre bezpečnosť dodávok, ak sa stanovia vopred. Dosiaľ však bol podpísaný len obmedzený počet dvojstranných dohôd (7 zo 40). Za prekážku pri žiadaní o solidaritu a jej poskytovaní sa považovala zložitnosť rozhodovania o tom, čo medzi členskými štátmi EÚ predstavuje spravodlivú náhradu, ak sa nestanovila vopred.
- Zistilo sa, že neexistuje žiadny právny základ pre žiadosť o poskytnutie solidarity prostredníctvom plynovodu do susedného členského štátu EÚ, ktorý nie je priamo pripojený. Táto možnosť nie je v nariadení o bezpečnosti dodávok plynu výslovne uvedená, ale uvedené nariadenie obsahuje ustanovenia pre prípad, keď sú dva členské štáty EÚ prepojené prostredníctvom tretej krajiny.
- Za nejasný sa považoval postup prideľovania a prioritizácie v prípade, ak sa členskému štátu EÚ doručia dve žiadosti o solidaritu. Ak trh neumožňuje uspokojenie oboch žiadostí, existuje niekoľko možností: pomerné prideľovanie, prideľovanie na základe poradia, v ktorom boli žiadosti prijaté (kto prv príde, ten prv berie) alebo prideľovanie v závislosti od sumy prijatej náhrady.
- Niekoľko členských štátov EÚ sa domnievalo, že zmena času predkladania žiadostí o solidaritu na minimálne 72 hodín pred stanoveným časom dodania, ktorá bola odsúhlasená v nariadení, by viedla ku komplikáciám. Účastníci vyjadrili želanie, aby sa na solidaritu poskytovanú prostredníctvom plynovodov uplatňovala 24-hodinová lehota, zatiaľ čo na solidaritu poskytovanú prostredníctvom LNG by sa naďalej vzťahovalo 72 hodín.
- Ďalšie objasnenie si vyžaduje právny základ pre podávanie žiadostí o solidaritu vo forme LNG a jej prijímanie, a to aj v súvislosti so zmluvnými otázkami týkajúcimi sa odkláňania dodávok a náhrad pre tretie strany, dostupnosti plavidiel, možného nesúladu objemov medzi žiadosťou o solidaritu a objemom v dotknutom plavidle a spôsobov zaručovania platieb.

¹⁷ Koordinačná skupina pre plyn je stála poradná skupina, ktorá koordinuje opatrenia týkajúce sa bezpečnosti dodávok, najmä počas kríz. Pozri: [Register expertných skupín Komisie a podobných subjektov \(europa.eu\)](https://register.expertných.skupín.komisie.a.podobných.subjektov.europa.eu).

Záver: Komisia dospela k týmto záverom:

- Koncept štandardných pravidiel v oblasti solidarity v prípade neexistujúcich dvojstranných dohôd by mal byť trvalý. Tým by sa definitívne dokončila architektúra EÚ v oblasti bezpečnosti dodávok a zároveň by sa členské štáty EÚ zbavili povinnosti podpisovať dvojstranné dohody.
- Vzhľadom na nové energetické prostredie v EÚ, kde sa LNG stalo hlavným zdrojom dodávok plynu, je rozšírenie solidarity na LNG kľúčové pre bezpečnosť dodávok. V nariadení sa na potrubný plyn a LNG vzťahujú rovnaké ustanovenia, čo však už nezodpovedá realite. Bolo by preto prínosné, keby sa ustanovenia prispôsobili tak, aby zohľadňovali špecifickosť trhu s LNG.
- Kritické objemy plynu sú navrhnuté s cieľom zabezpečiť primeranosť elektrizačnej sústavy, aby sa plynová kríza nerozšírila aj na ňu. Mohli by sa preskúmať ďalšie spôsoby, ako to dosiahnuť, ako alternatíva k spôsobom navrhnutým v nariadení.

2. Spotreba chránených odberateľov, ktorá nie je nevyhnutná (článok 24 nariadenia)

V článku 2 nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu sa chránení odberatelia vymedzujú ako spotrebitelia v domácnosti pripojení k distribučnej sústave. Členské štáty EÚ sa môžu takisto rozhodnúť doplniť medzi chránených odberateľov aj ďalej uvedených odberateľov, ak spoločne nepredstavujú viac ako 20 % celkovej ročnej spotreby plynu:

1. malé a stredné podniky pripojené k distribučnej sústave;
2. základné sociálne služby;
3. zariadenia diaľkového vykurovania.

Od členských štátov sa požaduje, aby zaviedli prísne opatrenia na zabezpečenie dodávok týmto chráneným odberateľom a zamedzenie odpojenia, a to aj počas stavu núdze v oblasti dodávok plynu.

Počas energetickej krízy v roku 2022 a po prijatí nariadenia Rady (EÚ) 2022/1369 z 5. augusta 2022 o koordinovaných opatreniach na zníženie dopytu po plyne sa však zvýšil význam dobrovoľného znižovania dopytu vo všetkých odvetviach.

V článku 24 nariadenia sa preto pre členské štáty EÚ zaviedla možnosť prijímať opatrenia na zníženie spotreby chránených odberateľov, ktorá nie je nevyhnutná, ak sa títo spotrebitelia nepovažujú za zraniteľných spotrebiteľov v zmysle článku 3 ods. 3 smernice 2009/73/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom.

Hlavné zistenia: Komisia 12. mája 2023 rozoslala členom koordinačnej skupiny pre plyn dotazník, v ktorom ich okrem iného žiadala o spätnú väzbu k ustanoveniam týkajúcim sa spotreby chránených spotrebiteľov, ktorá nie je nevyhnutná, a k dodatočným zárukám na zabezpečenie cezhraničných tokov plynu. Výsledky:

- niekoľko členských štátov EÚ uviedlo, že považujú tento flexibilnejší prístup ku konceptu chránených odberateľov za prínosný, keďže by napríklad mohol uvoľniť objemy pre kľúčové odvetvia pri relatívne malom vplyve na domácnosti (napr. nepatrným znížením teploty na termostate),

- niektoré členské štáty EÚ uviedli, že toto ustanovenie je náročné uplatňovať v praxi, pretože je problematické monitorovať spotrebu chránených odberateľov, ktorá nie je nevyhnutná, na inom ako ročnom základe.

Záver: Komisia dospela k záveru, že koncept spotreby chránených odberateľov, ktorá nie je nevyhnutná, je v kontexte pretrvávajúceho alebo budúceho úsilia o znižovanie dopytu užitočný.

3. Záruky pre cezhraničné toky plynu (článok 25 nariadenia)

V článku 12 ods. 5 písm. a) nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu sa uvádza, že členské štáty EÚ nesmú neprimerane obmedzovať cezhraničné toky plynu. Postup na určenie neprimeranosti však môže trvať až týždeň, čo môže mať za následok, že uprostred krízy dôjde k neprijateľnému zastaveniu cezhraničných tokov.

V článku 25 nariadenia sa preto zaviedli dodatočné záruky na zabezpečenie cezhraničných tokov plynu, čo Komisii umožňuje uložiť dotknutému členskému štátu EÚ povinnosť s okamžitým účinkom zmeniť svoje konanie.

Hlavné zistenia: Stav núdze vymedzený v článku 12 nariadenia (EÚ) 2017/1938 nebol nikdy vyhlásený, takže ustanovenie nebolo nikdy otestované. Členovia koordinačnej skupiny pre plyn však boli aj napriek tomu vyzvaní, aby v uvedenom dotazníku vyjadrili svoj názor na túto záležitosť. Ich odpovede možno zaradiť do týchto kategórií:

	Kladné hodnotenie článku 25	Mal by sa dodržiavať už článok 12 ods. 5	Odmietnutie nových záruk
Podiel odpovedí	10/18 (55 %)	3/18 (17 %)	5/18 (28 %)
Odôvodnenie	• Respondenti ocenili väčšiu istotu. • Solidarita je počas krízy kľúčová.	• Považujú za právne záväzný už článok 12 ods. 5. • Mal by sa dodržiavať článok 12 ods. 5, a to aj bez dodatočných záruk.	• Majú obavy v súvislosti s možnosťou zachovania ustanovení na neurčitý čas. • Členské štáty EÚ by mali byť schopné si obhájiť svoje stanovisko.

Odpovede na tento dotazník sú signálom toho, že väčšina respondentov považuje záruky cezhraničných tokov plynu za užitočné, buď preto, že vníma užitočnosť nových ustanovení článku 25 nariadenia, alebo preto, že verí, že by sa za všetkých okolností mal dodržiavať už článok 12 ods. 5 nariadenia o bezpečnosti dodávok plynu.

Záver: Komisia dospela k záveru, že v záujme zaručenia cezhraničných tokov počas krízy je dôležité usilovať sa o zachovanie záruk cezhraničných tokov plynu, ako aj o kratší postup.

ZÁVER

Všeobecná situácia v oblasti dodávok plynu do Únie

Od vypuknutia invázie Ruska na Ukrajinu dosiahla Európa bezprecedentný posun v oblasti energetiky. Udržanie dobrého zásobovania trhu EÚ s plynom napriek strate veľkého podielu tokov z Ruska [–70 miliárd metrov kubických (mld. m³) v roku 2022] bolo možné vďaka zvýšeným dodávkam LNG (+50 mld. m³ v roku 2022), dovozu plynovodmi od neruských partnerov a znižovaniu dopytu po plyne (–58 mld. m³ v roku 2022), čo uľahčilo tohtoročné historicky vysoké naplnenie zásobníkov, ktoré už v auguste dosiahlo 90 % požadovanej úrovne stanovenej v nariadení o uskladňovaní¹⁸.

Tento posun umožnilo úspešné vykonávanie opatrení vo všetkých kľúčových oblastiach energetickej politiky zo strany EÚ a jej členských štátov vrátane energetickej platformy EÚ, politiky naplňovania zásobníkov na úrovni EÚ, znižovania dopytu po plyne, znižovania dopytu po elektrine v čase špičky, rýchlejšieho zavádzania obnoviteľných zdrojov energie a cielenej modernizácie infraštruktúry (+25 mld. m³ novej kapacity spätného splynovania LNG).

Situácia v oblasti bilancie plynu sa oproti roku 2022, keď ceny plynu stúpili na bezprecedentnú úroveň presahujúcu 300 EUR/MWh, zlepšila. Voja sa však ešte neskončila a ceny plynu sú aj naďalej vyššie a nestabilnejšie než pred letom 2021, keď Rusko začalo využívať plynárenské odvetvie ako zbraň. Vďaka pretrvávajúcemu pozitívnemu vplyvu politických opatrení z roku 2022 súvisiacich s energetickou platformou EÚ, predĺženiu znižovania dopytu do marca 2024 a dosiahnutiu cieľov naplňovania zásobníkov sú vyhliadky na nadchádzajúcu zimu celkovo pozitívnejšie, ako boli vyhliadky na zimu 2022/2023. Napriek tomu pretrvávajú významné riziká v oblasti bezpečnosti dodávok plynu do EÚ, napr.: úplné a náhle zastavenie dovozu z Ruska, incidenty v rámci infraštruktúry, nepriaznivé poveternostné podmienky, rastúci dopyt po plyne v Európe alebo inde, ktorý by viedol k rivalite v súvislosti s nákladmi LNG, vyššia miera využívania plynu na výrobu elektriny v dôsledku sucha alebo neplánovaných výpadkov jadrovej energie. Toto všetko sú rizikové faktory, ktoré, najmä ak sa vyskytnú naraz, môžu viesť k napätiu na trhoch a opätovnému tlaku na ceny.

Pozitívne vyhliadky na zimu 2023/2024 sú okrem toho podmienené zachovaním energetickej bilancie dosiahnutej minulý rok vďaka úsiliu členských štátov EÚ a politickým opatreniam, ktoré zaviedli. Ak by zhoršenie bilancie plynu bolo spojené s niektorými z uvedených rizík, mohlo by viesť k narušeniu bezpečnosti dodávok do EÚ. Je preto potrebná neustála obozretnosť a pozorné monitorovanie trhu. EÚ musí byť takisto pripravená na možnosti najnepriaznivejšieho vývoja.

¹⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/1032 z 29. júna 2022, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) 2017/1938 a (ES) č. 715/2009, pokiaľ ide o uskladňovanie plynu (Text s významom pre EHP).

Stanovisko Komisie k predĺženiu účinnosti nariadenia

Na základe hlavných zistení z prvých mesiacov vykonávania nariadenia uvedených v tejto správe sa Komisia domnieva, že jeho ustanovenia zohrávali významnú úlohu pri prispievaní k stabilizácii trhu s plynom a zabezpečení primeraných dodávok plynu do EÚ, a že nariadenie predstavuje dôležitú súčasť súboru nástrojov v oblasti bezpečnosti dodávok plynu do EÚ.

Vzhľadom na pretrvávajúce uvedené riziká, záujem účastníkov trhu a potenciál prínosov mechanizmu spoločného nákupu a mechanizmu solidarity Komisia zvažuje, či má navrhnúť predĺženie účinnosti niektorých alebo všetkých opatrení nariadenia a ako by mohla začleniť niektoré z ustanovení v tomto nariadení štruktúrovanejším spôsobom.

Na tento účel bolo (na základe zistení a skúseností získaných pri uplatňovaní nariadenia) ako vhodný právny akt na začlenenie niektorých aspektov mechanizmu spoločného nákupu a mechanizmu solidarity identifikované revidované nariadenie o plyne [nariadenie (ES) č. 2009/715] (balík opatrení v oblasti trhu s vodíkom a dekarbonizovaným plynom). V súčasnosti sa touto otázkou zaoberajú spoluzákonodarcovia.